

Uzņēmējdarbības vide

Darbaspēks un nodarbinātība

Nodarbinātība

Nodarbinātības līmenis Lielbritānijā 2012.gadā sasniedza 71,1% (jeb 29 514 000 iedzīvotāji vecumā no 16 - 64 gadiem). Salīdzinot ar 2011.gadu nodarbinātība pieauga par 0,6 procentpunktiem. Privātajā sektorā nodarbināti bija 75,9%. Sadalījumā pa nozarēm: vairumtirdzniecībā un mazumtirdzniecībā nodarbināti bija 13,7%, ražošanā – 9,7%, celtniecībā – 7,2% un lauksaimniecībā – 1,1%.

Bezdarba līmenis Lielbritānijā pēdējo gadu laikā viszemāko līmeni sasniedza 2004.gadā – 4,8%, pēc tam pamazām pieaugot un 2011.gadā sasniedzot 8,1%, kad tas arī bija visaugstākais. 2012.gadā bezdarbs jau samazinājās par 0,2 procentpunktiem un bija 7,9% (jeb 2 564 000 iedzīvotāji vecumā no 16 – 64 gadiem). Salīdzinot ar Eiropas Savienības vidējo bezdarba līmeni, Lielbritānijā bezdarbs vienmēr ir bijis zem vidējā rādītāja. Tā arī 2012.gadā, kad ES šis rādītājs bija 10,5%.

Avots: UK National Statistics, www.statistics.gov.uk, www.ons.gov.uk

Darba likumdošana

Darba likumdošana Lielbritānijā balstās uz 3 galvenajiem avotiem: paražu jeb anglosakšu tiesībām (*common law*), vietējo likumdošanu (2002.gada Nodarbinātības likums) un Eiropas likumdošanu.

Nodarbinātības likumā ir nodalīti darbinieki, kuri strādā saskaņā ar noslēgto darba līgumu, un neatkarīgie līgumslēdzēji, kuri strādā saskaņā ar pakalpojumu līgumu.

Darba attiecību nodibināšanai nepieciešams darba līgums. Papildus līgumam 2 mēnešu laikā pēc darba uzsākšanas darbiniekam ir jāsaņem oficiāls paziņojums par darba noteikumiem un nosacījumiem, kurā ir obligāta prasība iekļaut šādu informāciju: abu pušu nosaukumi, darba vietas adrese, darba uzsākšanas datums, amata nosaukums, darbinieka tiesības un pienākumi, atalgojums un tā izmaksa, darba stundu ilgums, atvaļinājumi, darba izbeigšanas nosacījumi, iespējamo kolektīvo līgumu aspekti, u.c. būtisku informāciju.

Maksimālais darba stundu skaits nedēļā ir 48 stundas. Darbiniekiem ir tiesības uz apmaksātu atvaļinājumu 5.6 nedēļu garumā (28 dienas). Papildus Lielbritānijā ir 8 valsts svētku dienas.

Lielbritānijā pastāv ar likumu noteikta minimālā alga, kas ir atkarīga no darbinieka vecuma. Kopš 2012.gada 1.oktobra spēkā ir šādas likmes stundā:

- 6,19 GBP - pieaugušajiem (darbiniekiem virs 21 gadu vecuma);
- 4,98 GBP – jauniešiem vecumā no 18-20 gadiem;
- 3,68 GBP – jauniešiem zem 18 gadu vecuma
- 2,65 GBP – mācekļiem.

Ar likumu noteiktais paziņošanas termiņš par darba attiecību pārtraukšanu ir:

- vienu nedēļu iepriekš, ja darba attiecības ilgst vismaz vienu mēnesi, bet ne ilgāk par 2 gadiem;
- divas nedēļas iepriekš, ja darba attiecības ir ilgākas par 2 gadiem;
- viena nedēļa papildus par katru nākamo nostrādāto gadu, bet ir noteikts maksimālais paziņošanas termiņš - 12 nedēļas iepriekš.

Avoti:

<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/18/contents>

<http://www.deloitte.com>

Uzņēmējdarbības formas

Lielbritānija tiek uzskatīta par Eiropas biznesa centru ar visatvērtāko uzņēmējdarbības vidi Eiropas Savienībā.

Pasaules Bankas pētījums „Doing Business 2012” rāda, ka ir vajadzīgas tikai 13 dienas, lai sāktu uzņēmējdarbību Lielbritānijā, salīdzinājumam - Eiropā vidējais rādītājs ir 32 dienas. Pateicoties šim un citiem rādītājiem, uzņēmējdarbības veikšanai piemērotāko valstu sarakstā Lielbritānija ieņem 2.vietu Eiropā (aiz Dānijas) un 6.vietu pasaulē.

Visizplatītākās uzņēmējdarbības formas Apvienotajā Karalistē ir:

- **Individuālais uzņēmums** (*sole trader*)
- **Līgumsabiedrība** (*partnership*) – divu vai vairāku indivīdu kopuzņēmums, kur katrs partneris ir pilnībā atbildīgs;
- **Sabiedrība ar ierobežotu atbildību** (*limited liability company*)

Visi uzņēmumi jāreģistrē Uzņēmumu reģistrā (*Companies House*). Ir iespējams reģistrēties arī elektroniski. Maksa par reģistrāciju ir 20 GBP. Tāpat ir nepieciešama reģistrācija arī Valsts ieņēmumu un muitas pārvaldē (*HM Revenue & Customs*) nodokļu nomaksai.

Individuālais uzņēmums

Tas ir vienkāršākais uzņēmējdarbības veids, jo:

- visa peļņa pieder īpašniekam;
- nav reģistrācijas maksas;
- īpašnieks ir pilnībā atbildīgs par uzņēmuma parādiem;

Īpašniekam jāreģistrējas kā pašnodarbinātajam Uzņēmumu reģistrā. Ja ir plānots, ka uzņēmuma apgrozījums gada laikā būs 77 000 GBP, tad ir obligāti jāreģistrējas arī kā PVN maksātājam.

Līgumsabiedrība

Divi vai vairāk dalībnieki kopīgi dala riskus, izmaksas un atbildību. Katram no partneriem ir jāreģistrējas kā pašnodarbinātajam. Līdz ar to katrs ir personīgi atbildīgs par uzņēmuma parādiem. Peļņa tiek sadalīta starp partneriem atbilstoši līguma nosacījumiem.

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību

Galvenā atšķirība starp sabiedrību ar ierobežotu atbildību un līgumsabiedrību ir tā, ka uzņēmums darbojas kā atsevišķa juridiska persona. Līdz ar to arī uzņēmuma finanses ir nodalītas atsevišķi no īpašnieku personīgajām finansēm, kas garantē lielāku finanšu aizsardzību, ja uzņēmums bankrotē. SIA akcionāri var būt gan privātpersonas, gan citi uzņēmumi.

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību jāreģistrē Uzņēmumu reģistrā. Reģistrējoties jāieceļ direktors, kurš ir vismaz 16 gadus vecs.

Ir 3 SIA veidi:

- **privātā sabiedrība ar ierobežotu atbildību** (*private limited liability*). Atbildība tikai ieguldījuma apjomā. Kapitāls tiek palielināts pārdodot akcijas, taču akcijas nevar piedāvāt publiski. Visizplatītākais uzņēmējdarbības veids ārvalstu investoru vidū. Nav noteikta minimālā pamatkapitāla summa, kā arī nav prasības par pamatkapitāla pilnu nomaksu;

- **publiska ierobežotas atbildības sabiedrība** (*public limited liability*) – ir jābūt vismaz 2 akcionāriem. Noteiktais akciju kapitāls ir vismaz 50 000 GBP vai ekvivalentā summā eiro, no kuriem 25% pilnā apmērā jāiemaksā par katru akciju. Ir jābūt valdei ar vismaz 2 direktoriem.

- **privāta neierobežotas atbildības sabiedrība** (*private unlimited liability*) ir sabiedrība, kurai var būt, gan var arī nebūt pamatkapitāls, bet dalībnieku vai akcionāru atbildība nav ierobežota. Taču šis uzņēmējdarbības veids tiek izmantots tikai izņēmuma gadījumos.

Pastāv **līgumsabiedrība ar ierobežotu atbildību** (*limited liability partnership*), kas ir līgumsabiedrības un SIA apvienojums. Šajā gadījumā atbildība ir proporcionāla katra dalībnieka ieguldījumam.

Avoti:

<https://www.gov.uk>

<http://www.deloitte.com>

Nodokļu sistēma

Uzņēmumu ienākuma nodoklis

Uzņēmumu ienākuma nodokļa pamatlíkme ir 24% un ir attiecināma gan uz rezidenti, gan nerezidenti. No 2013.gada 1.aprīļa líkme tiks samazināta līdz 23%.

Ja uzņēmums ir Lielbritānijas rezidents, tad ienākumu nodoklis ir jāmaksā no visā pasaulē gūtajiem ienākumiem. Par rezidentu tiek uzskatīts tāds uzņēmums, kurš ir reģistrēts Lielbritānijā vai tāds uzņēmums, kura centrālā pārvaldes un kontroles iestāde atrodas Lielbritānijā.

Líkme (2012. gadā)	Peļņa (GBP)
Mazo uzņēmumu líkme – 20%	0-300 000
Pamatlíkme – 24%	1 500 000 un vairāk
Galējie atvieglojumi	300 000 – 1 500 000

Pievienotās vērtības nodoklis

Par PVN maksātāju ir obligāti jāreģistrējas tādiem uzņēmumiem, kuriem pēdējo 12 mēnešu apgrozījums ir lielāks par 77 000 GBP vai tuvākajā laikā var to pārsniegt. Katru gadu šī summa mainās.

No 2011.gada 4.janvāra PVN pamatlíkme ir 20%.

Ar nodokli netiek aplikti apdrošināšanas un kredítēšanas pakalpojumi, izglítības pakalpojumi, lídzekļu vākšana labdaríbai, kā arī ziedojumi.

0% likme tiek piemērota avīzēm un grāmatām, bērnu apģērbiem un apaviem, publiskā transporta pakalpojumiem un pārtikai (izņemot ēdināšanas pakalpojumus sabiedriskās ēdināšanas iestādēs) u.c.

Pazeminātu likmi (5%) piemēro sieviešu higiēnas precēm, energotaupīgo materiālu uzstādīšanas pakalpojumiem, degvielai un enerģijai apkures vajadzībām u.c.

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis ir atkarīgs no ienākumu apmēra.

Ja ienākumi ir no 0-2710 GBP, tad sākuma likme ir 10%, ja ir līdz 34 370 GBP, tad 20%, ja ienākumi ir 37 400 GBP – 150 000 GBP, tad likme ir 40%, ja vairāk kā 150 000 GBP tad likme ir 50%.

Sociālās apdrošināšana

Nacionālās apdrošināšanas iemaksas (*National Insurance Contributions – NIC*) veic darba devēji, darba ņēmēji un pašnodarbinātie.

Iemaksas likme ir atkarīga no nedēļas ienākumu apjoma. Ja nedēļas ienākumi ir 146 GBP – 817 GBP, tad darba ņēmēja likme ir 12% un 2% par ienākumiem virs 817 GBP. Darba devēja likme ir 13,8% visiem ienākumiem virs 144 GBP nedēļā. Pašnodarbinātajiem NIC likme tiek piemērota gada ienākumiem – 9% (ienākumiem no 7 605 GBP līdz 42 475 GBP).

Avoti:

http://www.worldwide-tax.com/uk/uk_tax_news.asp

<http://www.hmrc.gov.uk/rates/it.htm>

<http://www.ey.com/>